

ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

*Кольвах О.О., Пригодій А.В.
м. Чернігів*

У ХХІ столітті відповідальність стає основною моральною цінністю, яка розповсюджується на всі сфери й аспекти приватного, суспільного й політичного життя, охоплює масштаби всієї планети та спрямована в майбутнє. Від розвитку цього почуття залежить напрямок розвитку цивілізації й існування людства взагалі. Відповідальність висувається на перший план таких наук, як педагогіка, психологія, філософія, аксіологія і т.д.

Вітчизняні педагоги – О. Сухомлинська, Т. Левченко, О. Савченко, І. Бех – говорять про необхідність формування особистості на основі загальнолюдських моральних цінностей, серед яких вагоме місце посідає відповідальність, а тому спрямовують зусилля на виховання вільної гармонійної особистості, здатної відповідально ставитися до життя, навчання, діяльності, природи, сім'ї, здоров'я тощо.

Проте для категорійного обґрунтування поняття відповідальності варто звернутися до філософських концепцій, оскільки філософські категорії виступають призмою, крізь яку людина сприймає навколишній світ. Великої уваги й значущості відповідальності як однієї з найвищих цінностей надавали В. Віндельбанд, Г. Гегель, Г. Герц, Г. Йонас, Ж.-Ж. Руссо, Л. Фейєрбах, І. Кант, Е. Фромм. Г. Герц уважав, що свобода й відповідальність об'єднують активні суспільні дії людей в єдине ціле.

Огляд етимології слова «відповідальність» в українській, англійській та французькій мовах свідчить, що у всіх цих мовах відповідальність пов'язана із виконанням обов'язку, із необхідністю робити звіт про свою поведінку. В тлумачному словнику української мови дано таке визначення відповідальності. Відповідальність – покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, за чийсь дії, вчинки, слова [4, с. 620].

На думку А.И. Титаренко відповідальність – це вимога до людини, яка полягає в здатності передбачати результати власного вибору, об'єктивно оцінювати свої дії та аналізувати їх. Для відповідальності велике значення має вибір, як основа дії, від якого залежить розвиток особистості. Моральний вибір і відповідальність є проявом свободи в тому випадку, коли служать суспільному прогресу [3, с. 46].

За Е. Фроммом, відповідальність співвідноситься з такими гуманістичними цінностями, як турбота, любов, повага, свобода. Він розрізняє поняття «відповідальність» і «обов'язок», проводячи паралель з авторитарною та гуманістичною совістю. Таким чином, відповідальність має позитивний відтінок і є категорією свободи, а обов'язок – категорією несвободи [5, с. 376].

В. Віндельбанд вводить поняття «правову відповідальність», яка полягає в тому, щоб здійснювати за допомогою відповідальності моральні норми. Кожна норма має свою певну цінність, тому відповідальність має різні ступені, але конкретно визначити їх неможливо. Також, В. Віндельбанд виділяє самовідповідальність совісті як окрему форму відповідальності, що дозволяє пізнати себе як особистість. Він трактує її як відповідальність людини перед власною моральною та релігійною свідомістю та називає «найпіднесенішою формою покладання відповідальності». Самосвідомість або самовідповідальність совісті – це внутрішній процес покарання чи нагороди [1, с. 192].

Г. Йонас виділяє різні типи відповідальності, які найбільшою мірою поширені в суспільстві [2, с. 133]: природна та штучна (договірна); горизонтальна та вертикальна; легальна та моральна; відповідальність «за» та «перед».

На думку Г. Йонаса відповідальність має справу з майбутнім. Кожного дня люди турбуються про те, яким буде наступний день, що треба зробити. Але коли йдеться про відповідальність та майбутнє, то тут уже вирішального значення набувають зовсім інші виміри. Майбутнє усього існуючого стає спільним предметом усіх окремих дій

відповідальності, які завжди опікуються саме ближнім. Це сфера майбутнього передбачення, інше є непередбачуваним унаслідок багатьох причин, серед яких основними є невідомі об'єктивні обставини, спонтанність та свобода життя [2, с. 162-165].

Основна ідея «принципу відповідальності», проголошеного Г. Йонасом, полягає у відповідальності перед майбутніми поколіннями за наслідки власної діяльності заради збереження життя, природи й буття.

Досягти такого рівня відповідальності, коли наслідки кожного вчинку матимуть у свідомості проєкцію на майбутнє, здається можливим через виховання, перш за все, самовідповідальності та вимогливості до себе. У свою чергу це впливатиме на свідомий вибір поведінки і, як наслідок, на світосприйняття й світогляд.

Професійна відповідальність особистості формується у процесі спільної діяльності як результат тих зовнішніх вимог, які до нього висуває суспільство, колектив (професійне середовище), група. Професійна відповідальність пов'язана з готовністю особистості усвідомлено виконувати вимоги відповідно до професійних та соціальних норм і відповідати за свої дії перед собою, іншими людьми, суспільством та колективом. Вважаємо, що професійна відповідальність у структурі особистості є сукупністю професійно важливих якостей, що проявляються у діяльності та мають вплив на її ефективність.

Професійна відповідальність є невід'ємною якістю представників усіх професій. Особливостями професійної відповідальності майбутніх фахівців харчової галузі є усвідомлення відповідального ставлення до професійної діяльності, володіння критичним аналізом у роботі з новою продукцією та технологією, відповідально відноситися до представлення продукції споживачам, дотримуватися культури спілкування з відвідувачами, розуміти свою суспільну роль й місію. Важливими педагогічними умовами формування професійної відповідальності у майбутніх фахівців харчової галузі є створення сприятливих умов для самоактуалізації, самозростання, самооцінки, навчання в умовах суб'єкт-суб'єктивної взаємодії, яка передбачає вільний вибір способу одержання освіти; готовності учнів до розв'язання проблемних завдань; використання інтерактивних методів навчання активізації пізнавальної діяльності суб'єктів; формування професійної культури майбутніх фахівців харчової галузі.

Список використаних джерел:

1. Виндельбанд В. О свободе воли. Москва. 208 с.
2. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. Київ, 2001. 400 с.
3. Нравственные проблемы развития личности. Под ред. А.И. Титаренко. Москва, 1982. 143 с.
4. Словник української мови: в 11 т. За ред. І.К. Білодіда. Київ, 1970-1980. Т 1. 760 с.
5. Фромм Э. Психоанализ и этика. Москва, 1998. 568 с.

ДОТРИМАННЯ ВИМОГ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ДЛЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТРАВМАТИЗМУ НА ШВЕЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Кравець О. А.
м. Полтава*

Анотація. Проведено аналіз особливостей правил охорони праці для підприємств легкої промисловості, значення дотримання вимог для забезпечення безпеки праці та попередження травматизму під час роботи на швейних підприємствах. Виявлено, що вимоги до безпеки праці на швейних підприємствах мають свої характерні особливості. Найбільш небезпечними чинниками є рухомі й такі, що обертаються деталі обладнання, машин і механізмів, падіння потерпілого під час пересування. Шкідливими факторами швейних підприємств є напруженість електромагнітних полів та випромінювання,